

Тема 3. Банки як провідні суб'єкти фінансового посередництва. Функції банків.

- 1). Місце банківської системи в економічній системі**
- 2). Види комерційних банків, порядок їх створення в Україні.**
- 3). Порядок реєстрації комерційних банків та ліцензування їх діяльності.**
- 4). Характеристика банківських операцій.**

1). Місце банківської системи в економічній системі.

Банк – це універсальне фінансове підприємство, яке здійснює професійне управління ресурсами суспільства в їх грошовому виразі й виконує відповідні специфічні функції в економіці на законній підставі та під юрисдикцією державних органів, що забезпечують регулювання і контроль банківської діяльності.

Визначення (Закон України "Про банки та банківську діяльність")

від 20.03.1991 № 872-XII

Банк - будь-яка установа, що виконує функції кредитування, касового і розрахункового обслуговування народного господарства та здійснює інші банківські операції, передбачені цим законом.

від 07.12.2000 № 2121-III

Банк – це юридична особа, яка має виключне право на підставі ліцензії Національного банку України здійснювати у сукупності такі операції: залучення у вклади грошових коштів фізичних і юридичних осіб та розміщення зазначених коштів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик, відкриття і ведення банківських рахунків фізичних та юридичних осіб.

від 11.06.2016

Банк - юридична особа, яка на підставі банківської ліцензії має виключне право надавати банківські послуги, відомості про яку внесені до Державного реєстру банків.

З економічної точки зору:

Комерційні банки – це кредитні установи, що здійснюють універсальні банківські операції для підприємств, установ і населення головним чином за рахунок грошових коштів, залучених у вигляді внесків і депозитів (М.І. Савлук).

Банк – це універсальне фінансове підприємство, яке здійснює професійне управління ресурсами суспільства в їх грошовому виразі й виконує відповідні специфічні функції в економіці на законній підставі та під юрисдикцією державних органів, що забезпечують регулювання і контроль банківської діяльності.

Для досягнення основної мети діяльності банку необхідно:

- здійснювати надання якісних банківських послуг;
- сприяти економічному розвитку корпоративних клієнтів і поліпшенню добробуту індивідуальних клієнтів на основі взаємовигідного партнерства;
- отримувати максимальний прибуток для власного розвитку;
- завойовувати і утримувати передові позиції на фінансовому ринку країни.

Стратегічна ціль комерційного банку –
бути найбільш надійним універсальним
(чи спеціалізованим) банком країни,
зорієнтованим на інтереси клієнтів,
лідером у наданні повного спектра
якісних послуг на всіх сегментах
фінансового ринку, сприяти інтеграції у
міжнародні ринки грошових коштів і
капіталів.

Банки виконують в ринковій економіці такі функції:

- посередництво при кредитуванні;
- посередництво при платежах;
- мобілізація грошових доходів та заощаджень і перетворення їх в капітал;
- створення кредитних знарядь обігу (банкнот, чеків, векселів), що замінюють металеві гроші.

Найбільш важливі завдання банків (економічна функція) полягають у:

- наданні можливостей для необхідного фінансування промислових підприємств, державних бюджетів і приватних господарств;
- наданні можливостей для вкладання грошових коштів з метою нагромадження заощаджень в народному господарстві;
- забезпеченні безперебійного грошового обігу і обігу капіталу.

Банківська справа керується певними принципами:

1. Правовий режим здійснення банківської діяльності.
2. Прибутковість.
3. Договірний характер відносин між банком та клієнтами.
4. Принцип “дешевше купити – дорожче продати”.
5. Основне (незмінне) правило: все для клієнтів, для їх безпеки, на підставі партнерських відносин, на принципі взаємної зацікавленості.

Комерційні банки класифікуються за такими ознаками:

- форма власності;
- організаційно-правова форма;
- належність капіталу;
- масштаби діяльності;
- обсяг та різноманітність здійснюваних операцій;
- розмір активів тощо.

2). Види комерційних банків, порядок їх створення в Україні.

Банки в Україні створюються у формі публічного акціонерного товариства або кооперативного банку.

Державний банк - це банк, сто відсотків статутного капіталу якого належать державі.

Банки з державною часткою (в яких держава володіє часткою понад 75%):

- **ОЩАДБАНК** (Держава в особі Кабінету Міністрів України – 100 %)
- **Укрексімбанк** (Держава в особі Кабінету Міністрів України – 100 %)
- **УКРГАЗБАНК** (Держава в особі Міністерства фінансів України - 94,9 %, 5,1 % - ФО)
- **РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР** (НБУ – 77,8; Держава в особі Кабінету Міністрів України – 8,6; Держава в особі Міністерства фінансів України – 4,3; 9,3 % - ФО)
- **ПРИВАТБАНК** (Держава в особі Кабінету Міністрів України – 100 %)

Статут державного банку
затверджується постановою Кабінету
Міністрів України.

**Органами управління державного
банку є наглядова рада і правління
банку.**

**Органом контролю державного
банку є ревізійна комісія,
персональний та кількісний склад якої
визначаються наглядовою радою
державного банку.**

Термін повноважень членів наглядової ради державного банку - п'ять років.

Президент України призначає п'ять членів наглядової ради державного банку шляхом прийняття відповідного Указу.

Верховна Рада України призначає п'ять членів наглядової ради державного банку шляхом прийняття відповідної Постанови.

Кабінет Міністрів України призначає п'ять членів наглядової ради державного банку шляхом прийняття відповідної Постанови.

Засідання наглядової ради є правомочним за наявності не менше десяти його членів.

Повноваження призначеного складу наглядової ради державного банку та/або кожного з його членів можуть припинятися відповідно за рішенням Верховної Ради України, Президента України і Кабінету Міністрів України щодо призначених ними осіб, але **не раніше ніж через один рік з дня призначення.**

З дня призначення уповноваженої особи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб повноваження наглядової ради державного банку призупиняються.

Наглядова рада не може втручатися в оперативну діяльність державного банку.

Кооперативні банки створюються за принципом територіальності і поділяються на місцеві та центральний кооперативні банки.

Мінімальна кількість учасників місцевого (у межах області) кооперативного банку має бути не менше 50 осіб.

Учасниками центрального кооперативного банку є місцеві кооперативні банки.

Органами управління кооперативних банків є загальні збори учасників (пайовиків), рада банку та правління банку.

Органом контролю є ревізійна комісія банку.

Статутний капітал кооперативного банку поділяється на паї.

З метою захисту та представлення інтересів своїх членів, розвитку міжрегіональних та міжнародних зв'язків, забезпечення наукового та інформаційного обміну і професійних інтересів, розробки рекомендацій щодо банківської діяльності банки мають право створювати **неприбуткові спілки чи асоціації**.

Банківські спілки та асоціації не мають права займатися банківською чи підприємницькою діяльністю і не можуть бути створені з метою отримання прибутку.

Асоціація (спілка) банків є договірним об'єднанням банків і не має права втручатися у діяльність банків - членів асоціації (спілки).

Інформація про визнані банківські групи

1. [АВАНГАРД](#)
2. [АЛЬФА-БАНК](#)
3. [ВОСТОК](#)
4. [ВТБ БАНК](#)
5. [ГРАНТ](#)
6. [ІНДУСТРІАЛБАНК](#)
7. [КРЕДОБАНК](#)
8. [МЕГАБАНК](#)
9. [ОТП Банк](#)
10. [ОЩАДБАНК](#)
11. [ПІВДЕННИЙ](#)
12. [ПРИВАТБАНК](#)
13. [ПУМБ \(Перший український міжнародний банк\)](#)
14. [ПФБ \(ПРОМИСЛОВО-ФІНАНСОВИЙ БАНК\)](#)
15. [Райффайзен Банк Аваль](#)
16. [СБЕРБАНК](#)
17. [ТАСКОМБАНК](#)
18. [ТРАСТ-КАПІТАЛ](#)
19. [УкрСиббанк](#)
20. [УКРБУДІНВЕСТБАНК](#)
21. [Форвард](#)
22. [КРИСТАЛБАНК](#)
23. [МОТОР-БАНК](#)
24. [БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"](#)
25. [СІЧ](#)
26. [АЛЪЯНС](#)
27. [ІНГ Україна](#)

СТВОРЕННЯ БАНКІВ

Учасниками банку можуть бути юридичні і фізичні особи, резиденти та нерезиденти, а також держава в особі Кабінету Міністрів України або уповноважених ним органів.

Власники істотної участі у банку повинні мати бездоганну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан.

Банк має повне і скорочене офіційні найменування українською та іноземними мовами.

Найменування банку має містити слово "банк", а також вказівку на організаційно-правову форму банку.

Банк має печатку зі своїм повним офіційним найменуванням.

Слово "банк" та похідні від нього дозволяється використовувати у назві лише тим юридичним особам, які зареєстровані НБУ як банк і мають банківську ліцензію.

Статут банку обов'язково має містити таку інформацію про банк:

- 1) найменування банку (повне та скорочене);
- 2) його місцезнаходження;
- 3) організаційно-правову форму;
- 4) види діяльності, які має намір здійснювати банк;
- 5) розмір та порядок формування статутного капіталу банку, види акцій банку, їх номінальну вартість, форми випуску акцій (документарна або бездокументарна), кількість акцій, що купуються акціонерами;
- 6) структуру управління банком, органи управління, їх компетенцію та порядок прийняття рішень;
- 7) порядок реорганізації та ліквідації банку;
- 8) порядок внесення змін та доповнень до статуту банку;
- 9) розмір та порядок утворення резервів та інших загальних фондів банку;
- 10) порядок розподілу прибутків та покриття збитків;
- 11) положення про аудиторську перевірку банку;
- 12) положення про органи внутрішнього аудиту банку.

3). Порядок реєстрації комерційних банків та ліцензування їх діяльності.

Особа, уповноважена засновником юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, для погодження статуту цієї особи подає НБУ разом із заявою про погодження статуту такі документи:

- 1) протоколи зборів засновників та установчих зборів, договір про створення банку або рішення про створення державного банку;**
- 2) статут банку;**
- 3) копії документів, визначених НБУ, необхідних для ідентифікації самого засновника та всіх осіб, через яких здійснюватиметься опосередковане володіння істотною участю у банку;**
- 4) документи, визначені НБУ;**
- 5) документи, що засвідчують повну сплату засновниками внесків до статутного капіталу;**
- 6) відомості про структуру власності самої юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, та засновника, що набуває істотної участі в ній, відповідно до вимог НБУ;**
- 7) відомості за формою, встановленою НБУ, про асоційованих осіб засновника - фізичної особи;**
- 8) відомості за формою, встановленою НБУ, про юридичних осіб, у яких засновник - фізична особа є керівником та/або контролером;**
- 9) копію тимчасового свідоцтва про реєстрацію випуску акцій;**
- 10) висновок Антимонопольного комітету України у випадках, передбачених законодавством України;**
- 11) копію платіжного документа про внесення плати за погодження статуту банку, розмір якої встановлюється НБУ.**

Юридична особа набуває статусу банку і право на здійснення банківської діяльності виключно після отримання банківської ліцензії та внесення відомостей про неї до Державного реєстру банків.

Забороняється здійснювати банківську діяльність без отримання банківської ліцензії.

Юридична особа, яка має намір здійснювати банківську діяльність, зобов'язана **протягом року з дня державної реєстрації** подати НБУ документи для отримання банківської ліцензії:

- копію статуту з відміткою державного реєстратора про проведення державної реєстрації юридичної особи;
- копії зареєстрованого НКЦПФР звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій та свідоцтва про реєстрацію випуску акцій (для банку, що створюється у формі публічного акціонерного товариства);
- відомості про кількісний склад спостережної ради, правління, ревізійної комісії;
- відомості за формою, визначеною НБУ;
- копії внутрішніх положень банку, що регламентують надання банківських та інших фінансових послуг, визначають порядок здійснення внутрішнього контролю та процедуру управління ризиками;
- бізнес-план на три роки;
- копію платіжного документа про внесення плати за видачу банківської ліцензії.

НБУ приймає рішення про надання банківської ліцензії чи про відмову в її наданні **протягом двох місяців** з дня отримання повного пакета документів.

НБУ вносить відомості про юридичну особу до Державного реєстру банків одночасно з прийняттям рішення про надання банківської ліцензії.

Банк не має права передавати банківську ліцензію третім особам.

4). Характеристика банківських операцій.

Банк має право надавати банківські та інші фінансові послуги (крім послуг у сфері страхування).

Банк має право здійснювати банківську діяльність на підставі банківської ліцензії шляхом надання банківських послуг.

До банківських послуг належать:

- 1) залучення у вклади (депозити) коштів та банківських металів від необмеженого кола юридичних і фізичних осіб;
- 2) відкриття та ведення поточних (кореспондентських) рахунків клієнтів, у тому числі у банківських металах;
- 3) розміщення залучених у вклади (депозити), у тому числі на поточні рахунки, коштів та банківських металів від свого імені, на власних умовах та на власний ризик.

Банківські послуги дозволяється надавати виключно банку.

Банк, крім надання фінансових послуг, має право здійснювати також діяльність щодо:

- 1) інвестицій;
- 2) випуску власних цінних паперів;
- 3) випуску, розповсюдження та проведення лотерей;
- 4) зберігання цінностей або надання в майновий найм (оренду) індивідуального банківського сейфа;
- 5) інкасації коштів та перевезення валютних цінностей;
- 6) ведення реєстрів власників іменних цінних паперів (крім власних акцій);
- 7) надання консультаційних та інформаційних послуг щодо банківських та інших фінансових послуг.

Банк здійснює діяльність, надає банківські та інші фінансові послуги в національній валюті, а за наявності відповідної ліцензії Національного банку України - в іноземній валюті.

Банк не пізніш як за місяць до початку нового виду діяльності або надання нового виду фінансових послуг (крім банківських) зобов'язаний повідомити про це НБУ.

Банк самостійно встановлює процентні ставки та комісійну винагороду за надані послуги.

Банкам забороняється здійснювати ризикову діяльність, що загрожує інтересам вкладників чи інших кредиторів банку.

Банкам забороняється діяльність у сфері матеріального виробництва, торгівлі (за винятком реалізації пам'ятних, ювілейних і інвестиційних монет) та страхування, крім виконання функцій страхового посередника.

Спеціалізованим банкам (за винятком ощадного) забороняється залучати вклади (депозити) від фізичних осіб в обсягах, що перевищують **5 відсотків капіталу банку.**

Банк може мати у власності нерухоме майно загальною вартістю **не більше 25 відсотків капіталу банку. Це обмеження не поширюється на:**

- 1) приміщення, яке забезпечує технологічне здійснення банківських функцій;**
- 2) майно, яке перейшло банку у власність на підставі реалізації прав заставодержателя відповідно до умов договору застави;**
- 3) майно, набуте банком з метою запобігання збиткам, за умови, що таке майно має бути відчужено банком протягом одного року з моменту набуття права власності на нього.**

КРЕДИТНІ ОПЕРАЦІЇ

Банк зобов'язаний мати структурний підрозділ, функціями якого є надання кредитів та управління операціями, пов'язаними з кредитуванням.

Банкам забороняється прямо чи опосередковано надавати кредити для придбання власних цінних паперів, акцій інших банків та надання субординованого боргу банкам.

Банкам забороняється опосередковано здійснювати кредитні операції з пов'язаними з банком особами.

Банк зобов'язаний при наданні кредитів дотримуватись основних принципів кредитування, у тому числі перевіряти кредитоспроможність позичальників та наявність забезпечення кредитів, дотримуватись встановлених Національним банком України вимог щодо концентрації ризиків.

Банк має право видавати бланкові кредити за умов дотримання економічних нормативів.

Надання безпроцентних кредитів забороняється, за винятком передбачених законом випадків.

У разі несвоєчасного погашення кредиту або відсотків за його користування банк має право видавати наказ про примусову оплату боргового зобов'язання, якщо це передбачено угодою.

Банки здійснюють **прямі інвестиції** та операції з цінними паперами відповідно до законодавства України про цінні папери, інвестиційну діяльність та згідно з нормативно-правовими актами НБУ.

Банк має право здійснити інвестицію лише на підставі письмового дозволу НБУ.

Банк, регулятивний капітал якого повністю відповідає вимогам для здійснення інвестицій, встановленим нормативно-правовими актами НБУ, має право здійснити інвестицію **без письмового дозволу**, у разі якщо:

- 1) інвестиція у фінансову установу становить у сукупності не більш як 1 відсоток статутного капіталу банку;
- 2) інвестиція здійснюється до статутного капіталу бюро кредитних історій, що має ліцензію національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

Банку забороняється інвестувати кошти в юридичну особу, статутом якої передбачена повна відповідальність її власників.

Пряма та/або опосередкована участь банку у статутному капіталі будь-якої юридичної особи **не має перевищувати 15 відсотків статутного капіталу банку**. Сукупні інвестиції банку **не мають перевищувати 60 відсотків розміру статутного капіталу банку**.

Вимоги не поширюються на діяльність інвестиційних банків, а також банків, якщо:

- 1) акції та інші цінні папери, придбані банком у зв'язку з реалізацією права заставодержателя і банк не утримує їх більше одного року;
- 2) інвестиція здійснюється в статутний капітал банку - учасника банківської групи;
- 3) цінні папери придбані банком за договором про андеррайтинг та знаходяться у власності банку не більше одного року;
- 4) акції та інші цінні папери придбані банком за рахунок та від імені своїх клієнтів.

Розрахункові банківські операції

Для здійснення банківської діяльності **банки відкривають та ведуть кореспондентські рахунки** у НБУ та інших банках в Україні і за її межами, банківські рахунки для фізичних та юридичних осіб у гривнях та іноземній валюті.

Банки в Україні можуть використовувати як платіжні інструменти платіжні доручення, платіжні вимоги, вимоги-доручення, векселі, чеки, банківські платіжні картки та інші дебетові і кредитові платіжні інструменти, що застосовуються у міжнародній банківській практиці.

Назва показника	01.01. 2016	01.08. 2017
Кількість діючих банків	117	89
з них: з іноземним капіталом	41	38
у т.ч. зі 100% іноземним капіталом	17	17

ДЯКУЮ

ЗА

УВАГУ!

Питання до практичного заняття:

- 1). Місце банківської системи в економічній системі.**
- 2). Види комерційних банків, порядок їх створення в Україні.**
- 3). Порядок реєстрації комерційних банків та ліцензування їх діяльності.**
- 4). Характеристика банківських операцій.**
- 5). Сучасний стан банківської системи України, її характеристика.**